

Indrek Parrest
Eesti Kohtunike Ühing
Indrek.Parrest@kohus.ee

Teie 26.06.2018
Meie 25.07.2018 nr 13-2/4508

Vastus Eesti Kohtunike Ühingu pöördumisele

Eesti Kohtunike Ühing (EKoÜ) esitas Justiitsministeeriumile 26.06.2018. a pöördumise seoses KIS kasutusõiguste järelevalvega.

EKoÜ märkis pöördumises, et **(1)** EKoÜ-le ei ole arusaadav kohtunike, kui KIS kasutajate, suhtes tehtavate toimingute õiguslik alus ning **(2)** juhtis Justiitsministeeriumi tähelepanu sellele, et õigusaktina ei ole kehtestatud kasutusjuhendit, mis reguleeriks üksikasjalikult, milliseid toiminguid kohtunik võib teha KIS vahendusel. Ühtlasi märkis EKoÜ, et **(3)** kohtute infosüsteemi põhimääruse § 15 lõike 4 kohaselt on igaühel õigus tutvuda kohtute infosüsteemis enda kohta hoitavate andmetega isikuandmete kaitse seaduse sätestatud korras, kui seaduses ei ole andmete või teabekandjatega tutvumiseks ette nähtud piiranguid või teistsugust korda. Eeltoodud sätte alusel ei ole EKoÜ-le mõistetav, kas või millise rikkumise on ministeeriumi hinnangul toime pannud isik, kes KIS vahendusel tutvub teda puudutavate isikuandmetega. **(4)** Lisaks soovis EKoÜ teada, millistele isikute gruppidele, millistel õiguslikel alustel ning milliste ülesannete täitmiseks on antud vaatlejate õigused ning kuidas on tagatud nimetatud isikute poolt KIS andmetega tutvumisel õigusaktide täitmine ja menetlusosaliste isikuandmete kaitse tagamine.

(1) Justiitsministeerium selgitab, et kohtute infosüsteemi, kui andmekogu, vastutav töötaja on Justiitsministeerium ning andmekogu volitatud töötajaks on Justiitsministeerium ja Eesti Vabariigi kohtud (KS § 34 lg 2). Justiitsministeerium kohtute infosüsteemi vastutava töötajana teostab kohtute infosüsteemi pidamise üle järelevalvet vastavalt Justiitsministri 15.02.2006 määrusega nr 5 vastu võetud kohtute infosüsteemi põhimääruse § 12 punktile 3. Vastavalt kohtute infosüsteemi põhimääruse § 19 lg 2 on järelevalvet teostaval isikul õigus siseneda ruumidesse, kus andmeid töödeldakse või kus paiknevad töötlemiseks kasutatavad seadmed ning saada teavet andmete menetlusregistrist väljastamise ja kasutamise kohta. Eeltoodud tegevuse näol ei ole tegemist järelevalvega ega järelevalve toimingutega KS § 45 tähenduses. Justiitsministeeriumil ei ole käsu- ega distsiplinaarvõimu kohtunike suhtes (KS § 39 lg 3) ning kohtuteenistujate suhtes (ATS § 72). Kohtute infosüsteemi põhimääruse § 19 lg 2 alusel kogutud teabe andmete menetlusregistris kasutamise kohta edastab Justiitsministeerium kohtu esimeestele palvega kontrollida kohtute infosüsteemis andmete kasutamise põhjendatust ning seost kasutajate tegelike tööülesannetega (ehk teenistusliku järelevalve läbiviimise otsustamiseks).

(2) Kohtute infosüsteemi põhimääruse § 16 lg 2 näeb ette, et kohtute infosüsteemi kasutusjuhendis kirjeldatakse üksikasjalikult kasutajaliikide kaupa, milliseid toiminguid on vastaval kasutajaliigi ametnikul õigus teha temale määratud kohtuasjades, kohtumaja menetluses olevates kohtuasjades, kohtu menetluses olevates kohtuasjades ja teiste kohtute menetluses olevates kohtuasjades. Justiitsministeerium selgitab, et õigusaktina ei ole kehtestatud kasutusjuhendit, mis reguleeriks

üksikasjalikult, milliseid toiminguid kohtunik võib teha KIS vahendusel. Kohtute infosüsteemi kasutusjuhend on kasutajatele kättesaadav kohtute infosüsteemis olevalt lingilt „kasutusjuhend“, mis viib kasutaja koolitusmaterjalide keskkonda. Kasutusjuhendist nähtub, mida infosüsteemis on üldiselt kasutajal võimalik teha ning see, mida konkreetsel kasutajal on võimalik infosüsteemis teha. Käesolevaks ajaks on kasutusjuhendid osaliselt vananenud ning vajavad ajakohastamist seoses teostatud süsteemi uuendustega. Kasutajale edastatakse igakordsel süsteemi uuendamisel teavitust ja vajadusel juhiseid uute funktsionaalsuste kasutamiseks.

(3) Justiitsministeerium selgitab, et vastutav töötaja annab volitatud töötajale kohustuslikke juhiseid isikuandmete töötlemiseks ja vastutab selle eest, et volitatud töötaja täidab isikuandmete töötlemise nõudeid, sh määrab vastutav töötaja volitatud töötaja jaoks kindlaks isikuandmete töötlemise eesmärgi ning korra ja viisi (IKS § 7 lg 4). Kohtute infosüsteemi eesmärk on kohtute töö korraldamine, statistika kogumine, kohtulahendite kogumine, süstematiseerimine ning kohtule ja avalikkusele kättesaadavaks tegemine (KS § 34 lg 1). Täpsemalt on kohtute infosüsteemi asutamise eesmärk sätestatud kohtute infosüsteemi põhimääruse §-s 2.

Justiitsministeerium selgitab, et kohtute infosüsteemi kasutusõigused on kohtuteenistujatele, sh kohtunikele, antud üksnes tulenevalt ameti- või teenistusseisundist vastavalt kohtute infosüsteemi põhimääruse §-le 6. Vastavalt IKS § 26 lg 1 on füüsiline isik, kes isikuandmete töötaja alluvuses töötleb isikuandmeid, kohustatud neid töötleva käesolevas seaduses lubatud eesmärkidel ja tingimustel ning vastutava töötaja antud juhiste ja korralduste kohaselt. Vastavalt kohtute infosüsteemi põhimääruse § 3 lg 3 on kohtute infosüsteem piiratud juurdepääsuga ja registriandmed on ette nähtud ainult ametialaseks kasutamiseks, kui seaduses või käesolevas määruses ei ole sätestatud teisiti. Seega võib volitatud töötaja alluvuses töötav füüsiline isik kohtute infosüsteemi kasutada üksnes seaduses sätestatud eesmärgil ning viisil ja korras, ehk üksnes ametikohustuste täitmiseks ning vastavalt seadusele.

Kohtute infosüsteemi põhimääruse § 15 lg 4 sätestab enda andmetega tutvumise õiguse isikuandmete kaitse seaduses sätestatud korras, kui seaduses ei ole andmete või teabekandjatega tutvumiseks ettenähtud piiranguid või teistsugust korda. Andmesubjekti üldist õigust saada teavet ja tema kohtu käivaid isikuandmeid reguleerib IKS § 19. Kuivõrd kohtute infosüsteemis hoitakse kohtuasja puudutavaid andmeid, siis menetlusosalisel ja teistel isikutel on õigus kohtuasja andmetega (toimikuga) tutvuda menetlusseadustikes sätestatud korras. Eeltoodu kehtib ka IKS § 26 lg 1 sätestatud isikute, sh kohtuteenistujate ja kohtunike kohta. Õigust kohtute infosüsteemi andmete kasutamiseks kohtute infosüsteemi vahendusel isiklikul otstarbel ei tulene ei isikuandmekaitse seadusest ega menetlusseadustikust. Kuivõrd kohtute infosüsteemi kasutusõigust omaval isikul on ligipääs kohtute infosüsteemi kantud andmetele kohtute infosüsteemi vahendusel üksnes oma ametiseisundist tulenevalt, siis oma eraelu puudutavaid kohtumenetluste andmeid kohtute infosüsteemist vaadates saaks isik seeläbi oma ametiseisundist tulenevalt eelise võrreldes teiste kohtumenetlusega seotud isikutega, kellel puudub kohtute infosüsteemi andmetele juurdepääs kohtute infosüsteemi vahendusel.

(4) Justiitsministeerium selgitab, et vastavalt KS § 34 lg 4 on kohtute infosüsteemi andmetele juurdepääsuõigus riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutusel ning juriidilisel või füüsilisel isikul seadusega sätestatud ülesande täitmiseks ning välisriigi asutusel ja isikul, kui see õigus on sätestatud välislepinguga. Kohtute infosüsteemi ametikohajärgsed kasutajad on sätestatud kohtute infosüsteemi põhimääruse §-s 6. Kasutusõiguse saamiseks esitavad kohtute infosüsteemi põhimääruse §-s 6 nimetatud isikud Justiitsministeeriumile kasutusõiguste saamiseks põhjendatud taotluse ja Justiitsministeerium otsustab kasutusõiguste andmise kohtute infosüsteemi põhimääruse § 6¹ lg sätestatud korras. Vastavalt kohtute infosüsteemi põhimääruse § 17 lg 7 on infosüsteemi vaatleja õigustega kasutajal õigus vaadata kohtuasjade andmeid, kui seda on vaja talle õigusaktidega määratud ülesannete täitmiseks. Vaatleja õigustega kasutajate õigusi andmetele juurdepääsul piiratakse kooskõlas menetlusseadustikega. Kasutusõigus kohtute infosüsteemi andmete vaatlejana

vastavalt kohtute infosüsteemi põhimääruse § 17 lg 1 ja lg 1¹ antakse juhul, kui isikul on infosüsteemi andmetele põhjendatud juurdepääsu vaja konkreetse seaduses sätestatud avaliku ülesande täitmiseks ning andmete pärimine kohtutelt kujutab nii kohtutele kui andmesaajale ebamõistlikku halduskoormust. Kuivõrd kohtute infosüsteemis ei ole vajaduspõhiseid vaatleja õigusi võimalik anda, on Justiitsministeerium valmis kohtute infosüsteemi vaatleja õiguseid ja nende andmise praktikat muutama.

Vastavalt KS § 34 lg 5 on kohtute infosüsteemi vastutav töötaja, volitatud töötaja ja käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud andmesaaja kohustatud hoidma saladuses neile tööülesannete täitmisel teatavaks saanud andmeid ka pärast nende töötlemisega seotud tööülesannete täitmist või teenistussuhte lõppemist. Keelatud on saadud andmeid väljastada kolmandatele isikutele, kui see ei ole ette nähtud seadusega. Andmesaaja on kohustatud andmeid kasutama üksnes taotletaval eesmärgil ning järgima käesoleva seaduse ja isikuandmete kaitse seadusega sätestatud ja talle andmete üleandmisel kehtestatud andmete kasutamise piirangutest tulenevaid tingimusi, samuti tagama, et andmed ei satuks isikute kätte, kellel ei ole nende töötlemise õigust.

2016.a viis Justiitsministeeriumi üldosakonna infotehnoloogia ja andmeturbe talitus koostöös Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna kohtute talitusega tööplaani ülesandena nr 297 läbi kohtute infosüsteemi (KIS) plaanilise järelevalve, mille käigus kontrolliti muuhulgas ka KIS-i väliste kasutajate tegevust infosüsteemi andmetele juurdepääsu saamisel ja andmete kasutamisel, edastades juurdepääsulogid väliste kasutajate üle teenistuslikku järelevalvepädevust omavatele instantsidele palvega kontrollida KIS-i päringute põhjendatust ning seost väliste kasutajate tegelike tööülesannetega.

2018. a juuli seisuga hõlmab vaatlejaõigustega riigiasutuste hulk endas nii Riigiprokuratuuri, Politsei- ja Piirivalveametit, Kaitsepolitseiametit, Teabeametit, Justiitsministeeriumit, vanglaid, Õiguskantsleri kantseleid, notareid kui ka näiteks Eesti Patendiametit ja Sotsiaalkindlustusametit.

Märgime, et Justiitsministeeriumil on käesoleval aastal plaanis teostada KIS kasutajaõiguste järelevalve ka vaatlejaõigustega riigiasutuste KIS kasutajate seas.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Marko Aavik
Asekantsler

Teadmiseks: Kohtu esimehed

Merit Kõlvart 680 3133
Merit.Kolvart@just.ee